Coğrafya Biliminin Gelişimi

Cevap Anahtarı · Kısa Çözümler

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 **E) Eratosthenes**
Kavram ilk kez Eski Çağ'da Eratosthenes tarafından kullanılmıştır.

2 **1–Eski Çağ 2–Orta Çağ 3–Yeni Çağ 4–Yakın Çağ**
Strabon MÖ 1. yüzyıl-MS 1. yüzyılda, Biruni 10-11. yüzyıllarda, Kâtip Çelebi 17. yüzyılda, Ritter 18-19. yüzyıllarda yaşamıştır.

3 **D) Sömürge edinmek için yeni kıtalar aramak**
Sömürgecilik, Yeni Çağ'da Avrupa'da coğrafyanın gelişmesinde etkili olan bir etkendir.

4 **D – Y – D – Y**
Piri Reis Yeni Çağ'da yaşamış Osmanlı denizcisidir. Bölümler bugünkü şeklini Yakın Çağ'da almıştır.

5 **A) Yazının icadı**
Eski Çağ'da kentlerin kurulması, ticaretin gelişmesi ve yazının icadı etkili olmuştur.

6 **C) Humboldt – Ritter – Ratzel**
Humboldt, Ritter ve Ratzel Yakın Çağ'ın öncü Alman coğrafyacılarıdır.

7 **Örnek: Besim Darkot, Faik Sabri Duran, Reşat İzbırak, Sırrı Erinç (herhangi ikisi)**
Kitapta bu dört bilim insanı örnek olarak verilmiştir.

8 **E) İpek Yolu ve Baharat Yolu**
İpek Yolu ve Baharat Yolu ticareti ülkeler arası ilişkileri geliştirmiştir.

9 **D) İbni Battuta**
İbni Battuta ve Mesudi, Orta Çağ'ın gezgin bilginleridir.

10 **Örnek: Doğal ve beşerî sistemlerdeki unsurları ve etkileşimi inceler; mekânsal dağılışı ortaya koyar; neden-sonuç ilişkilerini sorgular; konuları sistematik ele alır; birçok alt dalı vardır.**
Günümüz coğrafyası sistematik, neden-sonuç ilişkisi kuran, çok dallı bir bilimdir.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 **Yeni Çağ · Örnek gelişme: Rönesans ve reform hareketleri, aydınlanma, coğrafi keşifler ve sömürgecilik**
Piri Reis ve Ortelius Yeni Çağ'da yaşamıştır.

12 **B) Kâtip Çelebi**
Kâtip Çelebi Yeni Çağ'da; diğerleri Orta Çağ'da yaşamıştır.

13 **Batlamyus → Biruni → İbni Battuta → Piri Reis → Humboldt**
Batlamyus 2. yy, Biruni 10-11. yy, İbni Battuta 14. yy, Piri Reis 15-16. yy, Humboldt 18-19. yy.

14 **A) Uydu görüntüleriyle arazi kullanımının izlenmesi**
Uydu görüntüsü günümüz teknolojisidir.

15 **A) Olayların sebep ve sonuçlarının ele alınması ve coğrafyanın yöntemlerinin oluşturulması**
Yakın Çağ, coğrafyanın bilimsel yöntemlerinin ve bölümlerinin şekillendiği dönemdir.

16 **Örnek: Eski Çağ: yazının icadı / kentlerin kurulması · Orta Çağ: Biruni (İdrisi, Harizmi…) · Yeni Çağ: Rönesans ve reform / sömürgecilik · Yakın Çağ: Humboldt (Ritter, Ratzel…)**
Her çağın etkenleri ve bilim insanları özette yer almaktadır.

17 **C) Eski Çağ – Orta Çağ – Yakın Çağ**
Kentler ve ticaret Eski Çağ'da, büyük göçler Orta Çağ'da, bilimsel keşif gezileri Yakın Çağ'da etkili olmuştur.

18 **D) İbni Haldun**
İbni Haldun Orta Çağ'da (14. yüzyıl) yaşamış bir bilgindir; diğerleri Yeni Çağ'da yaşamıştır.

19 **C) Kristof Kolomb – Macellan – Piri Reis**
Yeni Çağ'da Kolomb, Macellan ve Piri Reis gibi denizciler öncü olmuştur.

20 **Örnek: Namaz vakitlerinin ve oruç süresinin her şehir için doğru belirlenebilmesi Güneş'in konumunun, enlem ve boylamın bilinmesini gerektirdi; hac yolları da uzun yolculukların planlanmasını sağladı. Bu ihtiyaçlar astronomi ve coğrafya çalışmalarını artırdı.**
Vakit hesabı yer-zaman ilişkisini, hac yolculuğu yol ve bölge bilgisini gerektirir.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 **E) Her çağda ekonomik, sosyal ve siyasi gelişmeler coğrafyanın gelişim yönünü etkilemiştir.**
Ticaret, göçler, dinî ihtiyaçlar, keşifler ve sanayileşme gibi gelişmeler her çağda coğrafyayı etkilemiştir.

22 **B) Yakın Çağ – Humboldt**
Neden-sonuç ilişkisi, bilimsel keşif gezileri ve bölümlerin şekillenmesi Yakın Çağ'ın özellikleridir.

23 **Örnek: Coğrafi keşifler / Rönesans ve reform. Keşifler yeni kıtaların ve deniz yollarının haritalanmasını sağlayarak coğrafi bilgiyi genişletti.**
Yeni Çağ'ın etkenleri: Rönesans, reform, aydınlanma, keşifler ve sömürgecilik.

24 **B) İbni Battuta**
Orta Çağ'ın ünlü seyyahı İbni Battuta'nın gezileri Kuzey Afrika'dan Çin'e kadar uzanır.

25 **A) Evliya Çelebi – Orta Çağ**
Evliya Çelebi 17. yüzyılda, yani Yeni Çağ'da yaşamıştır.

26 **B) I ve II**
Sanayi Devrimi Yakın Çağ'a aittir; I ve II Orta Çağ için doğrudur.

27 **E) Eski Çağ'da tasvir öne çıkarken Yakın Çağ'da neden-sonuç ilişkisi ve bilimsel yöntem öne çıkmıştır.**
Eski Çağ'da gezilen yerlerin tasviri ve haritalama; Yakın Çağ'da sebep-sonuç ve yöntem öne çıkmıştır.

28 **C) Yeni kıta ve deniz yollarının haritalara eklenmesiyle dünya haritalarının değişmesi**
Keşiflerle birlikte yeni yerler tanınmış ve haritalar büyük ölçüde değişmiştir.

29 **Örnek: Muhammed İdrisi dönemin dünya bilgisini haritalar ve eseriyle bir araya getirdi (harita/eser). Piri Reis denizcilik bilgisini haritalarına ve Kitab-ı Bahriye'ye aktardı (harita/eser). Kâtip Çelebi Cihannüma adlı eseriyle Osmanlı coğrafyacılığına katkı verdi. İbni Battuta gezilerini kaydetti (gezi).**
Herhangi iki doğru kişi-katkı eşleştirmesi yeterlidir.

30 **D) Uydu ve bilgisayar teknolojileriyle Coğrafi Bilgi Sistemlerinin yaygınlaşması**
Günümüzde uydu ve bilgisayar teknolojileri mekânsal bilginin üretimini ve analizini kökten değiştirmiştir.